

обстоюють тезу щодо поєднання у світогляді В. Каразіна регіонального слобідсько-українського та загальнодержавного патріотизму. Ця точка зору в цілому корелює із тезами, що були обґрунтовані провідними каразінознавцями «материкової» України (Д. Багалієм, А. Слюсарським та ін.). До другої групи слід зарахувати розвідки, автори яких (Б. Балан, Ю. Лавріненко та ін.) бачать в особистості В. Каразіна, в першу чергу, свідомого українця, який своєю діяльністю намагався подолати залежність України від Російської імперії та повернути її на європейський шлях розвитку. Така позиція є дискусійною та знаходить мало підтверджень у джерелах. Проте саме вона дістала значного поширення в публіцистиці та науково-довідковій літературі, тим самим справивши безпосередній вплив на формування образу В. Каразіна серед широких верств діаспорної громадськості.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що розробка каразінознавчої проблематики в інтелектуальному середовищі західної української діаспори мусить отримати продовження. Зважаючи на тенденцію до постійного зближення та взаємопроникнення «материкової» та «діаспорної» історіографічних традицій, можемо припустити, що поступово зарубіжні українські студії перейдуть на якісно новий рівень, що відповідним чином позначиться і на подальшому розвитку каразінознавства.

1. Андрусак М. Микола Костомарів / М. Андрусак // Свобода: Український щоденник. – 1935. – 19 квіт. 2. Винар Б. Економічний колоніалізм в Україні / Б. Винар. – Париж: Націоналістичне видавництво в Європі, 1958. – 186 с. 3. Винар Б. Каразин Василь / Б. Винар // Енциклопедія українознавства: Словникова частина / Гол ред. В. Кубійович. – К.: Глобус, 1996. – Т. 3. – С. 958. 4. Головінський І. Значення Харківського університету / І. Головінський // Свобода: Український щоденник. – 1990. – 21 лип. 5. Дьолог О. Українська діаспора: історія формування та сучасність / О. Дьолог // Українознавчий альманах. – 2013. – Вип. 11. – С. 30–33. 6. Кнорринг Н. Н. К истории реакционных настроений начала XIX века. По неизданным письмам В. Н. Каразина / Н. Н. Кнорринг. – Прага: [б. и.], 1925. – 69 с. 7. Кнорринг Николай Николаевич / [б. а.] // Российское зарубежье во Франции, 1919–2000: биогр. слов.: в 3 т. / Под общ. ред. Л. Мнухина, М. Авриль, В. Лосской. – М.: Наука; Дом-музей Марины Цветаевой, 2008. – Т. 1: А–К. – С. 698. 8. Лавріненко Ю. Василь Каразин: архітект відродження (Матеріяли і думки до 200-ліття з дня народження (1773–1973)). – Мюнхен: Сучасність, 1975. – 191 с. 9. Лавріненко Ю.

Не – щастя з Каразином (вимушена репліка) / Ю. Лавріненко // Сучасність. – 1977. – № 11. – С. 98–101. 10. Лавріненко Ю. Чорна пурга та інші спомини / Ю. Лавріненко. – [б. м.]: Сучасність, 1985. – 186 с. 11. Лисяк-Рудницький І. Каразин і початки українського національного відродження / І. Лисяк-Рудницький // Сучасність. – 1977. – № 11. – С. 78–97. 12. Луцький Ю. Між Гоголем і Шевченком / Ред. рада: В. О. Шевчук [та ін.]; Вст. ст. М. Рябчука. – К.: Час, 1998. – 255 с. 13. Луцій С. Юрій Лавріненко: [Анотація фонду в архіві відділу рукописних фондів та текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України] / С. Луцій, Д. Єсіпенко // Спадщина: Літературне джерелознавство. Текстологія / Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – К.: ВД «Стилос», 2010. – Т. 5. – С. 528–537. 14. Мовчан Ю. Харківському університетові – 180 років / Ю. Мовчан // Свобода: Український щоденник. – 1985. – 10 трав. 15. Наумова О. Особиста книжкова колекція Богдана Винара у фондах Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка / О. Наумова // Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотечознавство та інформаційні технології. – 2011. – Вип. 6. – С. 116–130. 16. Примаченко Я. П. Північноамериканська історіографія діяльності ОУН і УПА / Відп. ред. Г. В. Касьянов. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – 182 с. 17. Тимочко М. Юліан Мовчан – лікар і громадський діяч (до 100-річчя з дня народження) / М. Тимочко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. – 2013. – Вип. 21. – С. 253–257. 18. Шестопалова Т. П. Концептний шар «Місто» в полі теоретичної свідомості Ю. Лавріненка / Т. П. Шестопалова // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: Міжвуз. зб. наук. ст. – 2009. – Вип. XXII. – С. 44–51. 19. Balan B. Karazyn Vasyly / B. Balan, A. Zhukovsky // Encyclopedia of Ukraine / Ed. by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London: University of Toronto Press, 1988. – Vol. II. – P. 422. 20. Ciuciura T. Ukraine in the Russian Empire in the Nineteenth and the early Twentieth Centuries (1800–1917) / T. Ciuciura // Ukraine: A Concise Encyclopaedia / Ed. by V. Kubijovych. – Toronto: University of Toronto Press, 1988. – Vol. 1. – P. 667–697. 21. Coleman A. P. The Ukrainian Literary Renaissance / A. P. Coleman // The Ukrainian Weekly. – 1941. – May 9. 22. Holubnychy V. State of Research History of Economic Thought, and Statistics / V. Holubnychy // Ukraine: A Concise Encyclopaedia / Ed. by V. Kubijovych. – Toronto: University of Toronto Press, 1988. – Vol. 2. – P. 669–689. 23. In Ukrainian Lands in the Nineteenth and the Twentieth Centuries / Biletsky L. [et al.] // Ukraine: A Concise Encyclopaedia / Ed. by V. Kubijovych. – Toronto: University of Toronto Press, 1988. – Vol. 2. – P. 313–326. 24. Karazyn Vasyly / [s. a.] // Historical Dictionary of Ukraine / Z. E. Kohut [et al.]. – Lanham: Scarecrow Press, 2013. – P. 250–251.

УДК 001.32(477):316.722(4)УАН

Валентина Петрикова

Історія виникнення та становлення Української Академії наук (УАН) у контексті гуманітарної культури Європи

Розглянуто історичний досвід України в організаційному структуруванні академічної науки в першій третині XX століття при створенні УАН. Процеси організації і управління наукою на етапі становлення Української державності розглянуто з сучасних позицій вивчення системності та ситуативності потенціалу знань суспільства в межах тенденцій формування стану освіченості соціуму в історії гуманітарної культури Європи. Історію організаційного структурування УАН подано у співставленні із загально визнаними тенденціями становлення інституту науки в соціокультурному просторі Європи XX століття.

Ключові слова: гуманітарна культура, історія науки, інформаційний простір, національна ідентичність, соціодинаміка культури, Українська академія наук, філологічна культура.

Historical experience of Ukraine in the establishment of organizational structure of academic science in the first quarter of the twentieth century is estimated. The processes of organization and management of science at the stage of formation of the Ukrainian statehood is considered from the standpoint of modern approaches to the analysis of the systemic and situational character of science's potential in the framework of the trends of formation of the society's education indicators in the history of humanitarian culture of Europe. The history of organizational structuring of the Ukrainian Academy of Sciences is presented in compare to the generally accepted trends of establishment of Institute of science in socio-cultural space of Europe in the 20th century.

Keywords: Humanitarian Culture, History of Science, Informative Space, National Identity, Social Dynamics of Culture, Ukrainian Academy of Sciences, Philological Culture.

Історія заснування Академії наук в Україні як тема наукового студювання має багатьох наукових прихильників, чиї потреби в дослідженні активізуються у зв'язку з ювілейними датами академічних установ. З наближенням сторіччя Академії у 2018 р. історія її виникнення і наукова діяльність упродовж окремих періодів соціально-політичного виміру часу привертає увагу до багатьох аспектів. Такі пролонговані дослідження впливають на змістовні ознаки сучасного стану НАН України з точки зору стратегії її заснування, відповідності її структуруванню вимогам світової цивілізації, насамперед, пошукам національно особливого відносно цілісності соціального поняття «інститут науки» в межах сучасних теорій локальних цивілізацій. Потреби сучасного технократичного і технологічного розвитку вимагають уніфікованості всіх сфер соціального буття, включаючи його науковий сегмент. Сучасний глобалізований світ має омріяну упродовж усієї історії людства реальність – єдиний комунікаційний простір. Як кожне явище культурного надбання людства глобалізація світу має дуалістичний характер. Поряд з позитивними рисами єдиного комунікаційного простору, що сприяють об'єднаності, спілкуванню, забезпеченню права вибору на отримання інформації, мають місце інші, зворотні ознаки, які теж належать до вічних етичних пошуків людства та вибору між добром та злом. Вітчизняні фахівці відзначають існуючу суперечливість глобалізованого світу для особливого стану еволюції Української державності, зазначаючи, що в якості відповіді на виклики глобалізації в Україні пріоритетного розвитку потребують такі інформаційні сегменти, як охорона інтелектуальної власності [2, с. 12].

Інтелектуальна власність має широкі ознаки свого походження в науковому сегменті соціуму. Кумуляція інтелектуального продукту нації в багатьох державах світу здійснюється саме в межах інститутів академічної науки. Цивілізаційний винахід щодо існування єдиного кумулюючого соціального інституту науки вперше в історії світової цивілізації було зроблено в Європі у XVII – XVIII століттях. Європа, наслідуючи філософію життя Античного світу, філософію пошуку істини, першою сформувала стратегію розвитку гуманітарної культури, до змістовних ознак якої належало створення інституту освіти в соціумі, формування загально-єрудованої людини з інтелектуальними можливостями логічного мислення. Наука набула в епоху Просвітництва статусу чинника просування суспільства в бік прогресу, удосконалення соціуму, комфортності буття. За декларуванням статусних ознак науки в Європі в цю епоху пройшов процес вироблення методологічних засад наукових досліджень, які є дієвими і в сучасному надбанні філософії науки. Мова йде, перш за все, про індуктизм, конвенціоналізм, історизм і аксіологію [7, с. 9].

Домінація науки як соціального явища спричинила і потреби її класифікації, систематизації в логічній послідовності теорії пізнання. За первинне в створенні схематизованої галузевої структури науки було обрано предметну сферу класичної освіти Грецької античності – «сім вільних мистецтв». Початковий тривіум (trivium) саме і сформував концепцію гуманітарних наук. Квадрівіум (quadrivium) поклав початок наукам, які систематизувались в циклах «науки про природу» і «прикладні науки». Змістовність гуманітарного знання, завдяки методологічним засадам створення, визначила привабливість для засвоєння саме гуманітарного циклу наук в суспільстві для отримання широкої освіченості і використання її в комунікативному просторі світської Європи.

Ще один фактор еволюції інтелектуалізованості європейського простору XVII–XIX століть слід відшукати в історії інформаційних революцій світу. З усіх континентальних цивілізацій саме в Європі органічно співпали в часі етапи формування гуманітарної культури та продукованих світом інформаційних революцій. Перша інформаційна революція 1750 року як наслідок накопичення людством різних за видами джерел інформації співпадає з епохою Просвітництва. Друга інформаційна революція світу на рубежі XIX–XX століть сформувала науково-технічний феномен Європи, наслідки якого ще більш сприяли усталеності теорії європоцентризму в світі. Інші локальні культури з їхньою тенденцією до партикуляризації, до яких до речі належить і Україна, в своїй соціальній історії успадковували досвід Європи з посиленнями на об'єктивну закономірність її соціально-культурних надбань.

Гуманітарна культура Європи періодів двох інформаційних революцій сформувала «вузлові» галузі науки, які давали суспільству знання як на рівні особистості, так і соціуму в цілому, що дозволяло за рахунок текстологічного опису енциклопедичного знання надати ефекту освіченості населення. Належність більшості галузей знань до текстових форм їх дослідження і передачі в соціум сформували поняття «філологічна культура» в історії і філософії науки як характеристика методу засвоєння знання. Наочного систематизованого вигляду домінація гуманітарного знання, в якому переважають текстуальні постулати пізнання предметів об'єктивної реальності, отримала в класифікаційних схемах наук, створених для потреб ідентифікації документованих джерел інформації в бібліотеках в період другої інформаційної революції, коли людство постало перед фактом чергового подвоєння інформації в світі, – «Десятькова класифікація» Мелвіля Дьюї та «Універсальна десятикова класифікація» Поля Отле та Анрі Лафонтена [6]. У десятиступеневій ієрархії наук першими стають філософія, релігієзнавство, суспільні науки. Завершують ієрархічний ряд наук теж гуманітарні науки – мистецтво, мовознавство, географія, історія. Ці дві класифікації стали виразниками особливостей історичного процесу накопичення людством інформації, знання через відмінність «наук про природу» і «наук про культуру». Науки про культуру приваблюють людство через ідіографічність, що має можливість формувати ціннісні ознаки «особливого», «ідентичного», «своєрідного», «специфічного» за ознаку суб'єктивності (авторизованості) відношення до наукових цінностей. Це стосується історії науки до початку XX століття. Якісні зміни інформаційного простору Європи і світу за умов інформаційних революцій в цілому порушили формування іншого світогляду відносно енциклопедичності наукового знання.

Зміну важелів в бік природничих (законотворчих) наук було помічено як світову тенденцію фундаторами науки в Україні, чия наукова праця увібрала інформаційно багаті документальні ресурси Європи. М. Грушевський в концептуальній праці «Історія української літератури», характеризуючи предмет свого дослідження – «зав'язки словесної творчості», щодо предметності самої науки початку XX століття зауважує: «Соціологи, історики культури і господарства вже оцінюють се дивне на наш нинішній погляд і суперечне правило «не мішати діло з безділлям» сполучення забави й інтенсифікації енергії в початках людської культури... Теза відомого економіста соціолога К. Біхера, який положив одну з найбільш заслуг коло вияснення сих тісних зв'язків з технікою і організацією праці, ... – викликала

здивування і протести своєю парадоксальністю...» [1, с. 61]. Далі в своїх міркуваннях вчений підтекстово «розводить» гуманітарні науки з точними науками в бік сучасних об'єктів дослідження макро- і мікро- світу: «Чим пояснюється симетрія і краса кристала, мушлі, морської зірки, квітки, комахи, птаха, звіра? Фізики, біологи не дали ще на це відповіді, і ми гуманісти, можемо тільки інтуїтивно відчувати, що тут є якісь глибші, елементарні закони, які надають певний ритм і симетрію комбінації матерії, веденій принципами гравітації, притягання» [1, с. 62].

Європейський контекст теорії і структуризації гуманітарного знання в своєму соціокультурному просторі став запорукою довершеності при формуванні стратегії організації в Україні Академії наук в 1918 році. Цільовою спрямованістю стратегії стало акумулювання наукового знання, яке виникло на терені історичних українських земель, такого, що відноситься до України своїм змістовним наповненням і яке створювалося для величчя українського етносу на підґрунті європейської освіченості. Активна соціодинаміка культурного середовища на тлі революційних змагань 1917–1921 років вимагала виважено відстоювати саме інтереси об'єктивності науки, не дозволяючи змістовно наповнювати її політичною ідеологією. Структурування академії наук в Європі як історичний процес мало достатньо часу для визначення форм колегіальності наукової праці, ролі персоналії вченого, розробки методології і методики досліджень, допоміжних структур академічних інститутів. Згадати б, наприклад, стосунки І. Ньютона з Королівським науковим товариством Великої Британії. Україна в цьому напрямі мала обмежені революційними подіями час для реалізації обґрунтованого історичним виміром еволюції нації рішення і не мала шансу на прийняття невиважених рішень. Означені умови прийняття доленосних рішень в період 1918 року щодо Української академії наук (УАН), прописуються культурологічною концепцією циклічності розвитку національних культур. Виникнення форм організованої наукової діяльності проходило в кожній локальній цивілізації світу, навіть в цивілізаціях, які типологізуються як «мертві». Історія еволюції українського етносу, яку, за визначенням О. Шпенглера, слід віднести до таких, що тільки виникли і формуються, дала нагоду «віддзеркалити» головні європейські організаційні заходи щодо соціального інституту науки в новоутвореній державі в 1917 році.

Факти, події, персоналії в історії виникнення і становлення Української академії наук ретельно виписані науковцями в загальноісторичній лінійній концепції історії України [5]. Ці наукові праці можливо розглядати на рубежі сторіччя заснування Академії як першоджерело для осягнення цього історичного процесу в умовах нового типу постіндустріального суспільства і більш розвинутої системи наукового знання, яке від текстової енциклопедичності XIX століття наблизилось, завдяки інформаційним технологіям, до «статистичного» знання сьогодення. Сучасне наукознавство апелює поняттям «кібернетичність гуманітарного знання». Кібернетизація гуманітарного знання є характерною ознакою втручання інформаційно-комп'ютерних технологій в сфери соціуму, пов'язані з наукотворчою та наукоотрансляючою функціями.

Першоджерельність в історії виникнення і становлення УАН в 1918–1923 роках забезпечується використанням широкого кола джерел архівного збереження, рукописних матеріалів, епістолярної спадщини та суто статистичними матеріалами. Тобто перелік застосованих для дослідження матеріалів історії Академії за принципом лінійності харак-

теризується найбільшою інформаційною ємністю. Процес пошуку таких матеріалів продовжується через умови ускладнення методологічної бази дослідження сучасного «інтегрованого» знання.

Інформаційною насиченістю особистісного знання на межі часу другої інформаційної революції відзначилися засновники Академії наук, які мали обізнаність в справі структурування УАН за моделлю Європи. Вже в першому листі В. Вернадського до міністра М. Василенка «Про шляхи організації Української Академії наук» від 18 травня 1918 року мова йде про дві академії європейського простору – Паризьку та Петербургську (Петроградську). Зіставляючи структурні і змістовні особливості кожної, В. Вернадський наполягає: «...надо стать решительно на новый путь, на котором стоит Петроградская Академия наук, еще дальше расширил эту организацию» [3, с. 22]. Роз'яснюючи свою точку зору щодо організаційного розширення Академії такими складовими інституціями, як бібліотека, архів, геологічна та географічна лабораторії, національні музеї, інститути природничих та гуманітарних наук, вчений стоїть на позиції наукової «гармонії» між природничим комплексом наук і гуманітарними науками. Дослідження за допомогою текстологічних форм наукової роботи повинно бути врівноваженим експериментальними дослідженнями. Відчуття переваги номотетичного знання В. Вернадського виходило з його фахової освіченості. Школа природничого знання вченого віддавала перевагу номотетичному методу узагальнення фактів в науці і формулюванню законів переважно «замкнутого», математичного типу. Саме за такою фаховою стратегією було структуровано Другий відділ УАН – «Математично-фізичний» та Третій відділ «Соціально-економічний» [3, с. 256]. Така ініціатива В. Вернадського щодо структури УАН визначена сучасними науковцями як «судьбоносное значение академической модели В. И. Вернадского» [5, с. 17]. У своїх подальших міркуваннях щодо структури Академії майбутній Голова комісії по утворенню УАН, надалі Перший Президент УАН В. Вернадський при плануванні наукових зв'язків з європейськими академіями наполягав уникати зв'язків з «немецкой наукой». Прогностично передбачав зв'язки зі слов'янськими вченими [3, с. 22].

У чому полягає така безкомпромісність по відношенню до німецької науки за умов вже на той час сформованого єдиного інформаційного простору в Європі? Причинність може полягати в обізнаності вченого щодо змістовних напрямів німецької науки. Саме в німецькій університетській системі XIX ст. в багатогалузевому просторі науки наставницьки декларувався принцип поглибленого текстуального вивчення наукових ідей і предметів за методологією створення філологічної культури. Філологія декларувалась як головний метод формування особистості з метою пізнання реальності. Однак в структурі УАН історико-філологічний відділ був створений як Перший відділ. Зіставляючи факти пропозицій від членів Комісії по заснуванню УАН, видатних вчених, наукових товариств, в першу чергу УНТ в Києві, факти до організаційного періоду структурування академічної науки в Україні, можливо констатувати, що організація Першого відділу стала даниною науковому надбанню науки до організаційного періоду в Україні, яка вмістила змістовні ознаки національної ідентичності українського народу. У галузевому відношенні національно особливим знанням виявилось українознавство, яке сформувалось у вигляді логічного комплексу історичного, філологічного, мистецького знання. Знаходимо підтвердження такому

винятковому для європейських наукових інституцій напрямів діяльності в багатьох проектних документах по заснуванню УАН та особистих міркуваннях учасників цього процесу. У щоденникових записах В. Вернадського знаходимо резюмуючий вислів: «Великая нация начинает себя осознавать» [3, с. 193]. Цей висновок Перший Президент зробив, ознайомившись з філософською творчістю Г. Сковороди на засіданні УНТ 24 листопада 1919 року. Для представника природничих номотетичних наук, академіка В. Вернадського було відкриттям: «Начинает и здесь становится ясным и скрытое, и неизвестное. Откроется новое, как в искусстве». Заглиблення в гуманітарне знання, позначене українською ідентичністю, вчений відкриває можливості гуманітарної культури для справи самовизначеності української науки. Надалі, при розгляді питань щодо напрямів дослідницької роботи в Першому відділі УАН, спостерігаємо безліч рецепцій наукового комплексу «українознавство» у вигляді організаційного створення комісій, кабінетів, започаткування джерелознавчого, бібліографічного, упорядницького, книговидавничого напрямів наукової роботи. Вже у 1920 році у Першому відділі було створено 13 комісій, з яких 12 займались безпосередньо тематикою «українознавства»: комісії живої української мови, історичної мови, правописно-термінологічна, історико-географічного словника, археологічної карти України, археографічна, комітет для видання писань Потебні, комітет для видання творів Антоновича, Драгоманова, Шевченка та Франка, нового українського письменства, Археологічний комітет з музеєм [3, с. 258]. Упродовж 1921–1927 років масштабність досліджень з українознавчого (історико-філологічного, мистецького знання) поширювалось за потреб поглиблення самого знання та просвітництва його для широких верст населення.

Інший документ, який демонструє прихильність установчих мотивів для академічної структури УАН, – «Записка В. М. Перетца до Комісії для вироблення законопроекту про головні положення Статуту УАН» від 9 липня 1918 року. Цей документ відтворює зміст проекту організації Академії наук в Києві, запропонований науковцями УНТ ще в березні 1917 року. Першим пунктом організаційних заходів вміщено положення: «Осередком [Академії – авт.] являється група академіків, що працюють в області наук гуманітарних, математичних і природничих. Наслідком усього ходу історії України в XVII і XIX ст. група, що творить академічний гурт, не може бути численна». Ще однією безумовною вимогою організаційних основ УАН від УНТ, що відноситься вже до суто філологічної культури українства – застосування «української викладової мови» [3, с. 79].

Філологічна культура наукової праці, що чинно акумулювалась в Європі три століття, виявилась в УАН в організаційному започаткуванні таких науково-допоміжних підрозділів УАН: Наукова бібліотека, національні музеї, Національний архів, які

функціонально забезпечують документальними джерелами, рукописами, рідкісними документами наукову працю. У цих структурах планувалось розпочати всі види забезпечення науковців УАН необхідною текстовою інформацією. Безумовно, в цих напрямках інформаційного забезпечення науки в Україні відтворено досвід вивчення, безпосереднього використання і визначення значимості для вчених територіальної України документальних ресурсів Європи, які мали напрацьовану інформаційну культуру, наслідки якої реалізувались в різноманітті їх наукового текстового надбання. Повертаючись до спадщини М. Грушевського, вченим дотепно викладено зміст філологічної культури як методу наукового пізнання, що був притаманний вченим європейського наукового простору: «...література українська і чужозворена не переставала бути предметом моїх занять весь час. Я ні на хвилю не переставав слідити за її новинами, поступами в її обробленні, багато віддавав часу реферуванню, критиці, бібліографії української і світової літератури та добирав головний матеріал до своєї публічної бібліотеки» [1, с. 38].

Багатство ініціатив, які було закладено засновниками УАН в організаційне структурування Академії, мали за основу цілеспрямоване соціально-особистісне обґрунтування, яке базувалось на досвіді наукової роботи кожного з науковців. І головне – відповідність структурного середовища праці вченого тим нормативам, які склались в «модельному» європейському просторі науки. Саме цей простір відповідав та історично наслідував раціональну систему функціонування інституту науки в соціумі. Раціональність як висхідна ознака гуманітарної культури Європи XVII–XIX століть органічно в XX столітті сприяла переходу соціуму до якісно вищого типу суспільних відносин, де найбільш уподобаним з продуктів виробництва і споживання людської наукової творчості стала інформація.

1. *Грушевський М.* Історія української літератури. В 6-ти тт., 9-ти кн. / Михайло Грушевський. – Т. 1. – К.: Либідь, 1993. – 390 с.
 2. *Дубас О.* Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті. / О. Дубас. – К.: Генеза, 2004. – 208 с.
 3. Історія Академії наук України. 1918–1923. Документи і матеріали. – К.: Наукова думка, 1993. – 375 с.
 4. *Моль А.* Социодинамика культуры: Пер. с фр. / Предисл. Б. В. Бирюкова / А. Моль. – Изд. 2-е, стереотипное. – М.: КомКнига, 2005. – 416 с.
 5. Национальная Академия наук Украины. 1918–2008: К 90-летию со дня основания / НАН Украины; Нац. б-ка им. В. Вернадского; Глав. ред. Б. Е. Патон; Авт. кол. А. О. Онищенко, М. В. Попович, В. Л. Богданов и др. – К.: Изд-во КМИ, 2008. – 670 с.
 6. *Ратиков А. И.* Философия компьютерной революции / А. И. Ратиков. – М., 1991. – 260 с.
 7. *Самардак М. М.* Філософія науки: напрями, теми, концепції. Навч. посібник / М. М. Самардак. – К., Вид. ПАРАПАН, 2011. – 204 с.
 8. *Соколов А. В.* Метатеория социальной коммуникации / А. В. Соколов. – СПб, 2001. – 350 с.
 9. *Философия и методология науки.* – М.: Аспект Пресс, 1996. – 551 с.

УДК [061.2:37.09](477)«192»

Віталій Виздрік

Роль Українського педагогічного товариства «Рідна школа» у становленні національної освіти у 20-х роках XX століття

Проаналізовано основні аспекти та особливості розвитку шкільництва в Східній Галичині у 20-х роках XX століття. Висвітлюється зміст та форми культурно-просвітницької діяльності Українського педагогічного товариства «Рідна школа», яке виступало проти польської денационалізації школи.

Ключові слова: Східна Галичина, Польща, Українське педагогічне товариство «Рідна школа», освітня політика.